

Examen VWO

2016

tijdvak 2
woensdag 22 juni
9.00 - 12.00 uur

Latijn

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 22 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 16 **dum fortuna fuit**

- 1p 1 Hoe kan de strekking van deze woorden het best worden weergegeven?
- A zolang de Thraciërs gastvrij waren
  - B zolang er oorlog was
  - C zolang Lycurgus regeerde
  - D zolang Troje bestond

Regel 18 **Aeneadasque**

Het achtervoegsel **-que** verbindt twee hoofdzinnen met elkaar.

- 1p 2 Citeer van elk van deze twee hoofdzinnen de Latijnse persoonsvorm.

Regel 13-26 **Terra t/m monstrum**

- 3p 3 a. Citeer uit deze regels het Latijnse tekstelement waarmee Jupiter wordt aangeduid.

In deze regels wordt ook naar twee andere godheden verwezen.

b. Citeer de twee desbetreffende Latijnse tekstelementen en noteer bij elk van beide tekstelementen de naam van de desbetreffende godheid.

Regel 26 **monstrum**

- 1p 4 Leg op basis van het vervolg (t/m **sanguis** regel 33) uit wat **monstrum** in deze context concreet aanduidt.

Regel 31-32 **Rursus t/m insequor**

Deze woorden worden door H. Schoonhoven als volgt vertaald:

“Ik rukte meteen opnieuw aan de taaie twijg van een tweede.”

- 1p 5 Citeer het Latijnse woord waarop de vertaling ‘meteen’ gebaseerd is.

Regel 36 **omenque**

- 1p 6 Leg uit of **omen** op deze plaats geïnterpreteerd moet worden als ‘gunstig voortekenen’ of ‘ongunstig voortekenen’. Beargumenteer je antwoord op basis van de regels 34-36 (**Multa t/m levarent**).

Regel 42-43 **Non t/m manat**

De ontkenning **Non** heeft géén betrekking op de twee persoonsvormen, maar op twee andere Latijnse tekstelementen.

- 2p 7 Citeer de twee Latijnse tekstelementen uit de regels 42-43 (**Non t/m manat**) waarop **Non** wél betrekking heeft.

Regel 44 **Heu t/m avarum**

- 2p 8 Noteer de namen van twee verschillende stilistische middelen die in deze regel zijn gebruikt en citeer daarbij de desbetreffende Latijnse tekstelementen.

- Regel 44 **crudeles terras en litus avarum**
- 2p 9 a. Citeer het Latijnse tekstelement uit de regels 49-59 (**Hunc t/m posco**) dat de kwalificatie **crudeles** verklaart.
b. Citeer het Latijnse tekstelement uit de regels 49-59 (**Hunc t/m posco**) dat de kwalificatie **avarum** verklaart.

Regel 49-52 **Hunc t/m videret**

In een navertelling van de *Aeneis* schrijft Paul Biegel het volgende: "Polydorus! Een zoon van onze koning Priamus! Tijdens de oorlog hiernaartoe gestuurd met het goud van Troje om het veilig te stellen!" Het motief om Polydorus naar Thracië te sturen is in de regels 49-52 (**Hunc t/m videret**) anders dan in de weergave van Biegel.

- 1p 10 Citeer het Latijnse woord uit de regels 49-52 (**Hunc t/m videret**) waarmee Vergilius dit motief aanduidt.

Regel 56-57 **Quid non mortalia pectora cogis, auri sacra fames**

Dido zal op grond van haar eigen ervaring instemmend geknikt hebben bij het horen van deze woorden.

- 1p 11 Leg dit uit. Baseer je antwoord op de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Regel 67-68 **animamque sepulcro condimus**

Deze handeling lijkt in strijd met **sepulto** (regel 41), maar is dit niet.

- 2p 12 Leg dit uit. Ga in je antwoord in op de regels 67-68 (**animamque sepulcro condimus**) en op **sepulto** (regel 41).

Tekst 2

Regel 113 **Cererem**

- 3p 13 a. Noteer de naam van het hier gebruikte stilistisch middel.
b. Citeer de twee niet direct opeenvolgende Latijnse zelfstandige naamwoorden uit het voorafgaande waarmee hetzelfde wordt aangeduid.

Regel 116 **Heus, etiam mensas consumimus?**

- 1p 14 Leg uit dat Julius de reikwijdte van deze uitspraak niet beseft.

Regel 107-119 **Aeneas t/m pressit**

De gebeurtenissen in deze regels worden door Vergilius niet aan het toeval toegeschreven.

- 3p 15 a. Citeer uit de regels 107-111 (**Aeneas t/m augent**) het Latijnse tekstelement waaruit blijkt dat er geen sprake is van toeval.
b. Citeer uit de regels 112-115 (**Consumptis t/m quadris**) het Latijnse tekstelement waaruit blijkt dat er geen sprake is van toeval.
c. Citeer uit de regels 116-119 (**Heus t/m pressit**) het Latijnse tekstelement waaruit blijkt dat er geen sprake is van toeval.

Regel 122 **hic domus, haec patria est**

- 2p 16 Leg uit waarop Aeneas deze conclusie baseert. Ga in je antwoord in op zowel het voorafgaande (vanaf **Consumptis** regel 112) als het vervolg (t/m **modum** regel 129).

Regel 124-125 **Cum** t/m **mensas**

Deze woorden worden door M. d'Hane-Scheltema als volgt vertaald:

“Mijn zoon, wanneer je ooit op vreemde kusten landt en daar van honger zelfs de leeggegeten borden op gaat eten (...).”

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet geheel overgenomen.

- 2p 17 a. Leg dit uit met betrekking tot **fames**. Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.
b. Citeer het Latijnse tekstelement waarop de vertaling ‘leeggegeten’ gebaseerd is.

Regel 127 **prima** t/m **tecta**

- 2p 18 a. Schrijf regel 127 over en scandeer deze regel.
b. Beredeneer op basis van het metrum of **prima** een bepaling vormt bij **manu** of bij **tecta**.

Regel 129 **exitiis positura modum**

- 2p 19 a. Citeer het Latijnse woord uit de regels 116-122 (**Heus** t/m **est**) dat inhoudelijk vergelijkbaar is met **exitiis**.
b. Citeer het Latijnse woord uit de regels 116-122 (**Heus** t/m **est**) dat inhoudelijk vergelijkbaar is met **modum**.

Regel 135 **Sic**

- 1p 20 Naar welke regels verwijst **Sic**?
A regels 116 t/m 134
B regels 120 t/m 134
C regels 124 t/m 134
D regels 128 t/m 134

Regel 147 **crateras** t/m **coronant**

Hiertoe had Aeneas al eerder aangespoord.

- 2p 21 a. Citeer het desbetreffende Latijnse tekstelement uit de regels 130-145 (**Quare** t/m **condant**).
b. Leg uit dat de Trojanen in regel 147 nog veel meer reden hebben om dit te doen dan direct na de eerste aansporing van Aeneas.

Algemeen

De Engelse dichter Byron had een hekel aan Vergilius. Hij schreef over hem:

“Die welluidende plagiator en akelige vleier wiens vervloekte hexameters er bij mij op de middelbare school werden ingeramd.”

- 2p 22 a. Welk argument had Byron om Vergilius van plagiaat te kunnen beschuldigen? Baseer je antwoord op de achtergronden van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.
- b. Welk argument had Byron om Vergilius een ‘akelige vleier’ te noemen? Baseer je antwoord op de achtergronden van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Tekst 3

Bestudeer de inleiding en de aantekeningen van Tekst 3.

- 38 23 Vertaal de regels 355 t/m 371 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.